

Núria Albó

QUAN XIULA
EL TREN

V I E N A
E D I C I O N S

I

Tot d'una va sentir soroll de fulles seques, alçades alegrement per uns peus infantils. Els grans plàtans del Passeig eren daurats per la més bella de les tardors, que, puntualment, es repetia cada octubre. Des del banc on seia, de ferro blau a prova de brètols però que havia estat serrat pel mig en una nit d'orgia destructora, li arribaven efluvis d'aquelles tardors passades, superposades l'una a l'altra fins a convertir-se en una idea de tardor no contemplada o intuïda des del fons d'una cova sinó mirada fit a fit, radiant i melangiosa, consistent i difusa, amb els mateixos tons vermells i grocs que les fulles acabades de caure i amb la mateixa alegria dels peus de criatura que les feien volar i que desvetllaven olors enigmàtiques d'humitat atraient i corrupta i, sobretot, d'una tristesa abassegadora per tot el que moria, per tot el que havia nascut per acabar morint sense retorn.

Seia de cara a ponent per poder veure la posta de sol, no tant de redundància wagneriana com plena de la dignitat tràgica d'un Don Giovanni impenitent que ha plantat cara a la coacció ultraterrenal d'abaixar el cap i de sotmetre's. I aleshores li vingué a la memòria el record de l'església cremada i d'ella que mirava el foc des de l'habitació dels pares, amb l'estufa negra de petroli encesa i ells sucant torrades en un bol de llet calenta, associació lligada per sempre més al seu record equivocat. El coneixement de les dades històriques advertia que no podia haver-hi un foc corresponent als peus del llit perquè el de l'església va ser pel juliol però, com tantes coses de la seva vida, aquesta s'havia encadenat indissolublement amb un nus erroni.

La consternació pel foc sacríleg i el gust consolador de les torrades enlletades, un gust que ara avorria sense saber per què ni quan havia començat aquell rebuig, li va tornar a la boca amb la pudor agradable del petroli al nas, i als ulls, la resplendor vermella que es veia pel sostre de l'estufa, que tenia uns forats graduables en forma de fulla de marialluïsa perquè les flames respiressin, però que es tancaven per fer el pa torrat. Quan l'església va ser reconstruïda, pintada, ensantada i, fins i tot, apuntalada perquè, per causes naturals, s'hi feia alguna esquerda, a la Rosa li va caure la fe com si fos el plomatge d'un lloro que prenia el sol davant del Barralet, que abans era taverna però que més tard va ser restaurant. Després, igual que el lloro, va haver de passar una bona temporada llastimosament nua fins que la va cobrir el nou borriçol i uns canonets vermells plens d'arrogància havien anunciat triomfalment la nova cua.

L'aigua del remolí de la memòria era la mateixa moltes vegades, però tot giravoltant s'arrambava una mica massa als marges i s'enterbolia o, pel camí rodó, acumulava alguna torrentada transversal i quan tornava a passar davant dels ulls, el color ja no era el mateix, el soroll era diferent i ja no era tan pura. O havia canviat de curs pels temporals o la llera s'havia esquerdat per massa sequera, però l'aigua tornava i tornava i, finalment, era reconeguda i acceptada.

La posta de sol, roent com l'incendi de can Torner que ells s'havien mirat des del terrat de casa seva amb la fascinació de la basarda perquè era bastant lluny, però qui sap si el vent l'acostaria. Era el terrat dels jocs, dels somnis, de les ànsies de fugir i potser de la mica d'orgull de ser més alts que tot el veïnat, només en competència amb la teulada del cine.

Quan van endur-se el pare, era negra nit, com feien igual i paral·lelament les dues faccions enfrontades. Els escamots

trucaven de nit i s'enduien les víctimes amb els ulls ensonyats, de manera que els venia la mort com si fos un malson del qual potser es despertarien l'endemà, però el terror els advertia que així que tanquessin els ulls seria per sempre. Quan ja van ser fora, la mare va sortir al terrat i des del capdavall va veure els fars del cotxe, que ennegrien més la nit mentre tiraven carretera enllà fins a un lloc ignorat al peu d'un gran plàtan davant del pla de la batalla dels remences, també derrotats uns quants segles abans. Un pagès que regava els enciams d'agost o qualsevol altra verdura aliena a la tragèdia, en va ser testimoni. Quan va sentir el soroll dels trets es va amagar i, quan l'escamot se'n va anar i es va endur els dos morts, va marcar l'arbre amb quatre claus i un filferro, enllaçant-los amb una creu prohibida.

Era un terrat molt especial, fruit d'una construcció sobrevinguda quan els avis materns van obtenir del futur gendre la gràcia de conservar amb ells l'única filla. Aleshores la casa va créixer d'un pis i aquest enlairament va produir una paret no reglamentària que queia a plom fins al jardí del costat, augmentant-ne l'ombra i fent-ne un hort tancat de totes les delícies, misteriós i llunyà, on una noia pàl·lida jeia en una gandula al tros assolellat fins que tot d'una no hi va ser i era la primera de les tres Rosers que van veure enterrar, malaguanyades, sense haver tingut temps de saber què és la vida.

Acabada la guerra, en aquell jardí va haver-hi molta activitat. Hi anaven a cantar els quatre grups de caramelles, els Lluïsos, la Dàlia, el cor d'en Casarich i el dels confreres del Roser. Però els fanalets japonesos van aparèixer una mica més tard, quan soldats de la quinzena divisió s'havien instal·lat a Carrasquella per combatre els maquis que eren a més de cent quilòmetres al nord, si n'hi havia cap en aquella frontera. Els oficials eren rebuts per la senyora Mercedes, vídua d'un fa-

dristern que havia estat a les Filipines, però que havia fet fortuna casant-se amb ella. De la part d'ultramar havia dut petxines gegants que feien de fruitera i altres objectes igualment exòtics que reposaven damunt de mobles refinats com la seva mestressa i les filles restants, que eren tres, cultes i distingides com un gravat anglès del segle XIX o del segle que fos, però inexorablement llunyà del temps en què els havia tocat viure. Sota la llum dels fanalets, els oficials, les tres germanes i alguna amiatat escollida ballaven al compàs d'una gramola o, en dies assenyalats, amb l'orquestra Gran Ritmo, que també dirigia el mestre Casarich i que tenia un trompetista de molt bona bufera.

Les nenes del terrat, que també eren tres però molt més petites, miraven d'encabir-se a un pedrisset fet de maons que hi havia arrambat a la paret que donava al jardí; la Pilar, que era la gran, portava una cadira de la cuina i així amb l'espai suplementari era més còmode enfilarse i treure els nassarrons pel capdamunt del mur i penetrar en un paradís com el del gran Meaulnes, fins que la mare s'adonava de la seva intromissió allà on no els pertocava i els deia: «Nenes, a dormir!» i, per molt que elles fessin el sord, havien d'acabar per creure i encara sort que s'hi havien pogut estar aquella estoneta.